

Nr 284.

Av herr **Branting** och herr **Ström, Fredrik**, *angående revision av lagen om utlännings rätt att här i riket vistas m. m.*

De senaste årens händelser framför allt i Tyskland hava som bekant medfört, att ett stort antal politiska flyktingar sökt sig till vårt land i förhoppning att här komma i åtnjutande av asylrätt. Rådande förhållanden tyda knappast på en minskning av flyktingsströmmen under den närmaste framtiden. En internationell reglering av flyktingsfrågan har ännu icke kommit till stånd, men oavsett därav måste lagstiftningen i varje särskilt land på ett tillfredsställande sätt lösa en mängd frågor i sammanhang med de politiska emigranternas problem. Gällande lagstiftning om utlännings rätt att här i riket vistas inrymmer icke begreppet "politisk flyktning". Det skydd för politiska flyktingar, som ligger i lagens bestämmelser därom, att utlänning icke får sändas till sitt hemland, om "han där sannolikt skulle tilltalas eller straffas för politiskt brott", kan icke anses tillfyllest, då varken denna eller andra bestämmelser garantera sådan flyktings rätt att här i riket uppehålla sig, än mindre hans befogenhet att såsom andra människor söka sin försörjning genom arbete eller hans möjlighet att resa från det ena landet till det andra. Flyktingens existens försvåras snarare genom gällande bestämmelser om pass och andra legitimationshandlingar. Lagen synes endast hava tagit hänsyn till utlänningar, som ankommit till riket under normala förhållanden. Ett förhållandevis stort antal fall kunna anföras, där politiska flyktingar vägrats uppehållsrätt, fått föreläggande att lämna landet och blivit förpassade eller utvisade, allt åtgärder, som förvisso varit i full överensstämmelse med gällande lags bestämmelser, men icke med vad enligt hävdvunna begrepp förstås med asylrätt för politiskt förföljda. Hur lagen i praktiken verkat, framgår icke minst därav, att här i riket för närvarande finnas ett rätt avsevärt antal personer, vilka blivit i vederbörlig ordning utvisade, men likväl måste tillåtas här kvarstanna, enär de icke heller kunna inkomma i något annat land. Tillämpningen av gällande bestämmelse har även visat, att behandlingen av de politiska flyktingarna är mycket olika på olika platser i landet, beroende på underordnade myndighetspersoners varierande lagtolkning eller subjektiva inställning. Stundom visas stor humanitet och förståelse för de olyckliga emigranterna, stundom åter trakasseras de och jagas eller berövas sin frihet såsom om de över huvud taget saknade varje människovärde.

Den svenska allmänna meningen synes högt uppskatta "asylrättens" idé. Asylrätten har till exempel betecknats som "en vacker grundsats" (Uppsala Nya Tidning), "en värdefull kulturtillgång" (Dagens Nyheter), "en produkt

av århundradens kulturkamp'' (Eskilstuna-Kuriren), o. s. v. Med utgångspunkt från sådant betraktelsesätt borde, synes det, också enighet kunna uppnås därom, att asylrätten verkligen beredes en fast förankring i gällande lag. Att de asylrättssökande politiska flyktingarna röna en människovärdig behandling och beredas möjlighet att skapa sig en existens under den alltid svåra och tunga landsflykten, är ett humanitets- och civilisationskrav. Var och en, som haft tillfälle att på nära håll se de landsflyktigas vanligen bekymmersamma, understundom rent eländiga och djupt tragiska tillvaro, — var och en, som i sina egna lugna och ordnade förhållanden likväl kan föreställa sig, vad det för honom själv skulle innebära att leva skild från sitt land, sin familj, sin naturliga miljö, sitt arbete, utan rätt att någonstades i världen vistas, utan möjlighet att existera annat än genom andras välgörenhet — måste också finna det angeläget att bringa ändring i de lagar, som tendera att ställa de landsflyktiga utanför varje samhälle.

Det ligger i sakens natur, att flyktings- och asylrättsfrågorna måste upptagas såväl på det internationella planet som även inom varje särskilt land, med beaktande av de senaste årens erfarenheter. Här skola de önskemål lämnas åt sidan, som anmäla sig i samband med flyktings- och asylrättsfrågornas behandling inom Nationernas förbund. Man kan utgå ifrån, att den nuvarande regeringen vid förestående behandling av dessa frågor företräder en klart humanitär och vidsynt linje. Beträffande åter de krav, som erfarenheten visat att vi måste ställa på den svenska lagstiftningen i ämnet, må följande preciseringar givas:

1) I lagen om utlännings rätt att här i riket vistas borde först och främst begreppet ''politisk flykting'' erkännas och fixeras och i samband härmed asylrättens princip bliva klart fastslagen. Till närmare klargörande av ifrågasvarande önskemål formuleras antydningssvis följande paragraftext:

''Utlänning, som är politisk flykting, varmed förstås person, som på grund av politiska, konfessionella eller raspolitiska skäl tvingats till emigration från sitt hemland, skall icke hindras inkomma i riket, även om han saknar pass eller annan legitimationshandling. Sådan utlänning skall genom polismyndighets försorg beredas tillfälle erhålla uppehållstillstånd och särskild legitimationshandling.''

Naturligtvis kunna vissa svårigheter uppstå i sammanhang därmed, att vederbörande flykting vid sin ankomst till riket icke omedelbart kan styrka någonting alls om sin identitet, än mindre bevisa, att han bör hänföras till de politiska flyktingarnas kategori. I praktiken ha ju emellertid dessa svårigheter löst sig på relativt tillfredsställande sätt genom kommunikation mellan polismyndigheterna och vissa i riket förefintliga flyktingkommittéer, som äga möjlighet att kontrollera flyktingens uppgifter. Nuvarande lagbestämmelser, som giva gränsmyndigheterna befogenhet att omedelbart ''avvisa'' utlänning, som ej är försedd med vederbörliga legitimationshandlingar, kunna leda till

synnerligen upprörande resultat. Sålunda har exempelvis, enligt trovärdiga uppgifter, förekommit, att ett par tyska flyktingar ankommo till en punkt på skånska kusten i en liten bräcklig segelbåt, men då de icke hade några som helst papper, skickades de helt enkelt återigen ut på havet, där de gått okända öden till mötes.

2) I utlänningslagens 2:dra kapitel, som handlar "om utlännings uppehåll i riket" borde finnas en bestämmelse av följande ungefärliga lydelse:

"Politisk flykting må beviljas uppehållstillstånd så länge emigrationsgrunden består, eller till dess han av egen fri vilja vill avresa till annat land. Medellösa politiska flyktingar skola beviljas sådant uppehållstillstånd kostnadsfritt."

Lösen för uppehållstillstånd utgår för närvarande med åtta kronor. Det torde kunna förstås, att en dylik utgift, upprepad för varje gång uppehållstillstånd ånyo måste sökas, blir för vederbörande medellösa flykting allvarligt betungande.

3) Utlänningslagens 3:dje kapitel avhandlar utlännings rätt till arbetsanställning här i riket. De politiska flyktingarna synas av lagen närmast betraktas och behandlas såsom om de rest hit till landet för att här konkurrera med svenska medborgare på vår arbetsmarknad. I själva verket är ju detta alls icke förhållandet, de tillhöra en helt annan kategori människor, de hava oftast nödgats lämna en ekonomiskt ordnad existens för att mot sin vilja kastas i landsflyktens osäkra tillvaro, sedan de i sitt hemland gjort en eller annan insats för vissa samhällsvärden, såsom frihet och demokrati, vilka hos oss äro till fullo erkända, men i deras land icke längre existera. Många skäl tala för, att sådana flyktingar till och med borde beredas vissa särskilda lättnader vid sökande av arbetsanställning; den hjälp de därmed kunde givas vore icke mer än ett rättvist erkännande från vår sida av en förtjänstfull verksamhet. För varje fall hävdas här, att politiska emigranter från diktaturens länder icke såsom nu vanligen sker skola hindras och motas att söka livnära sig genom eget hederligt och produktivt arbete, blott därför att inom ifrågavarande arbetsområde eventuellt någon arbetslöshet råder. Ej heller böra dylika utläningar förhindras, om de så önska, att vid härvarande högskolor fortsätta sina avbrutna universitetsstudier.

4) I utlänningslagens sjätte kapitel, "Om utlännings utvisning från riket", stadgas bland annat att K. B. må förordna om utvisning av främmande lösdrivare. Det synes önskvärt, att någon bestämmelse med följande innehåll inflyter:

"Vad som i 31 § första stycket sägs om lösdriveri eller bettlande må icke äga tillämpning på politisk flykting, som nödgas vända sig till enskilda eller organisationer för erhållande av hjälp till försörjning."

Faktiskt har förekommit, att en från koncentrationslägret Sonnenburg frigiven, med ny häktning hotad flykting av polismyndigheterna och K. B. be-

handlats såsom utländsk lösdrivare, sedan han under sin vandring norrut mot Stockholm fått mat och husrum hos olika arbetarfamiljer, där man av solidaritet och humanitet frivilligt lämnat honom hjälp.

5) I utlänningslagens 24, 30 och 36 §§ stadgas, att utlänning, som skall avvisas eller utvisas, icke må befordras till sitt hemland, där han gör sannolikt, att han "skulle tilltalas eller straffas för politiskt brott". Lagens formulering i denna punkt har givit anledning till tolkningar, som icke torde överensstämma med här i landet gängse rättsuppfattning. Understundom hava polismyndigheterna, måhända med visst formellt fog, hävdad den uppfattningen, att vederbörande politiska flyktingar icke äro berättigade att åberopa ifrågasvarande bestämmelser, när de "allenast" hotas av koncentrationsläger. En adekvatare och mera verklighetsbetonad bestämmelse skulle vara den, att utlänning icke må återsändas till sitt hemland i de fall, där "han sannolikt skulle tilltalas, straffas eller på annat sätt förföljas av politiska skäl".

6) Slutligen fästes uppmärksamheten på nuvarande lagens bestämmelser angående polismyndighets "föreläggande" för flykting att inom viss tid lämna landet. Någon möjlighet att överklaga sådant föreläggande hos högre myndighet föreligger icke. I stället har vederbörande utlänning, om han icke kan resa, blott att avvakta Konungens Befallningshavandes utvisningsbeslut, vilket följer automatiskt, för det fall att föreläggandet icke efterkommes. Den sålunda tillkomna utvisningen kan gå i verkställighet, oavsett att den icke vunnit laga kraft, varför rätten att överklaga beslutet uppenbarligen kan bliva illusorisk. Rätten att hos Konungen överklaga K. B:s utvisningsbeslut är förvisso värdefull, men å andra sidan synes den rättegångsordning knappast idealisk, där den egentliga utredningen i saken i praktiken kan förebringas och beaktas först i högsta instans, och där denna högsta instans icke kan bringa rättelse i saken utan att upphäva K. B:s redan fattade beslut. I ett icke ringa antal fall ha ju under dessa förhållanden de andragna synpunkterna kunnat beaktas allenast på så sätt, att utvisningsbeslutet fått stå fast, men att vederbörande utlänning icke desto mindre tillåtits kvarstanna.

Med åberopande av vad sålunda anförts hemställes härmed vördsamt,

att riksdagen, med beaktande av här ovan angivna önskemål och riktlinjer, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om revision av lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas, jämte därmed sammanhängande författningar.

Stockholm den 23 januari 1936.

Georg Branting.

Fredrik Ström.